

NIEWDZIĘCZNOŚĆ (206) *sb f*

niewdzięczność (201), **niewdzieczność** (3), niewdzięczność *a.* niewdzieczność (2); niewdzieczność *MurzNT, Mącz, PowodPr.*

W pisowni łącznej (205), w rozłącznej (1).

Oba e oraz o jasne.

sg N niewdzięczność (40). ◇ G niewdzięczności (45). ◇ D niewdzięczności (8). ◇ A niewdzięczność (71). ◇ I niewdzięcznością (15). ◇ L niewdzięczności (10). ◇ pl D niewdzięcznościom (1). ◇ A niewdzięczności (15). ◇ I niewdzięcznościami (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII w.

1. *Brak poczuwania się do wdzięczności za dobrodziejstwo lub pomoc; wzgardliwe odrzucanie dobrodziejstwa; ingratitude Mącz, Modrz, JanStat, Cn; ingratus animus Cn [w tym: czyja (87); w tym: pron poss (36), G sb i pron (28), ai poss (23)] (201) : OpecŻyw 59, 99; WróbŻółt aa3; RejPs 156v; LubPs D4v, Mv marg; Bo to ielt nieiákie okazanie niewdzięczności/ y iákoby wzgárdzenie/ gdy kto Przywileiu álbo iákiego dobrodziejstwa nádanego fobie od Páná fwego/ nieużywa. GroicPorz kv, bb4v; Leop *A3v, 1.Reg 12 arg; Wylicza dobrodziejstwa kthore Pan zniósł na fyny Izráelkie/ á vkázuie iáka w nich niewdzięczność była. BibRadz Os 11 arg, I 183d marg, 358c marg, Mich 6 arg, I 468c marg, II 14d marg, 37b marg; BielKron 24, 31 marg, 67, 246, 301v; Mącz 149b, 217d, 256a; RejAp 46, 124v, 137; GórnDworz Aa4; HistRzym 112, 135 [2 r.]; A iż nie było tego wdzyęczno ono nędzne á vpádłe miáło/ słuchaj iáki frogi dekret Pan vczyńił nád nim zá tę niewdzyęczność iego/ mówiąc: Iż oto iuż oczy twoie záślepióne będą RejPos 196v, [36]v, 54, 86, 146v, 157 marg (24); BiałKat 113v; Bo zábrawłzy od oycá wżytki máiętności/ Okazał mu po fobie tákie niewdzięczności/ Iż zániedbał ftárułzká w zefłzłych leciech iego HistLan B4v, ktv, D, Dv, F2, F2v, F3v; RejZwierc 126v; WujJud 261v; Wízákże nie idzie to ftąd áby gdy oni odrzucáią co im bywa dano/ áby Kryftułowá káłká tym nišczęc miáła [...] Bo dla ich niewdzięczności/ nie zmienia fie włáność áni fie nic nie odeymuie Wieczerzey Páńskiey. WujJudConf 261; fynowie dobrze záfluzonych ludzi doznawáią práwie niewdzyęczności tych ktorym wielkie dobrodzyeyftwá czynili rodzicy ich, RejPosWstaw [41⁴]v, 42; BudNT Hh6v; PaprPan Ffv; SkarŻyw A5v, 113, 355, 369; A iefliby co s tych condiciy przeftąpili/ áby winę y karanie pobránia dobr nádanych/ dla niewdzięczności podlegli. StryjKron 294, A6; KochFr 75; KochPieś 19, 26, 29; Tak ze ony przeciwko niemu/ za roftropne y fprawiedliwe Panowanie [...] niewdzietznoc pokazowali PaprUp A2; GrabowSet N2v; KochFrag 27; LatHar 294, 559 [2 r.]; WujNT 513; SarnStat 588 [2 r.], 631 [2 r.], 1275; HENRYK FRANCVZ/ zá zgodá wšciornałtkich obrány: Lecż/ fnađż prze niewdzięczność zła/ ftąd zálię wyzwány. KlonKr wstęp A4v; Ale niewdzięczności flufznie fie káždy dżiwowác może/ iáko potworze iákiey przeciw przyrodzeniu ludzkemu [...] Przetoż Pogáńłki Poeta wżyftkie przymowki y zlorzeczeńtwa zámkał w iednę niewdzięczność mówiąc: Omnia dixeris, ingratum si dixeris. PowodPr 17; niewdzięczność ludu onego Zydowłkiego fprofnieyfzá być kładzie/ nád wołu y ołá našprofnieyfze bydłétá/ ktore iednák znáią Páná fwego PowodPr 18, 17 [2 r.], 19, 43; Ian Krzćiciel ludzie vpewniał opifniąc go y iáko báránká do zárzezánia zá grzechy náłze/ y iáko lwá do karánia zá niewdzięczności náłze. SkarKaz 1b; CzahTr B3,*

B4, H3v, I2v [3 r.], 13; *SkarKazSej* 693a; Gdzieby na trzech rokach nie zapłacił długu Nie słowny dłużnik [...] Musiał iść zaprzędany/ za niewdzięczność onę. *KlonWor* 74, 73; *PudłDydo* Bv, [B5].

niewdzięczność czego (20): yeft łpouyedz, yedna ołkarzycz łwe grzechy, wtora uyznacz nyegodnołzcz a nyewdzyącznołzcz dobrodzyeyftwa bozego *PatKaz III* 138; *MurzHist* Bv; *SarnUzn* F5 marg; gdy prze niewdzięczność vpominánia Pánłkiego mułi vpásć na łwiáth s łpráwiedliwego dekrethu Pánłkiego tá goráćość á thá łuchość. *RejAp* 134v; *RejPos* 157, 215, 215v, 237v, [249], 300v, 321; *BiałKat* 113v; iáko Pan obiecować raczył onym złym Ierolimczykom łwoim prze niewdzięczność náwiedzenia łwego iż ie mieli otoczyć nieprzyiaciele *RejZwierc* 255v, Bv, 99; A ták Hereⁿnius widząc ich niewdzięczność ie^{go} rády pirwłzey/ podał tę drugá *BielSpr* 45v; *StryjKron* A5; Aby zá niewdzięcznością/ Ták hoynych dárow twoich/ Przyrodzenie z krewkością/ Nie bráło kaźni łwoich *GrabowSet* Fv; *PowodPr* 17, 18.

niewdzięczność z czego (1): Przykład o niewdzięczności człowieczy z dobrodzyeyftw przyiętych. *HistRzym* 66.

niewdzięczność ku komu (3): Niewdzięczność ku Bogu iáko grzechem wielkim. *PowodPr* 17 marg, 17, 18 marg.

niewdzięczność przeciw(ko) komu, przeciw czemu (8): Niewdzyęcznołc moczow łwieckich przeciw łłowu Bożemu. *LubPs* F4 marg; Ale oni gdy łą łtworzeni/ łplugáwili imię łtworzyćielá łwego okázniáć niewdzięczność przeciw temu ktory im żywot łpráwił. *BibRadz* 4.Esdr 8/59[60]; *SarnUzn* F4v; *BudBib* 4.Esdr 8/59[60]; *SkarJedn* 255; *WujNT* 136; *PowodPr* 18, 19 marg.

niewdzięczność za co (3): A to czo chczels na Wage wlož A nádrugá moye dobroć Ktoráż ty poznał wiele kroć A ktemu twe niewdzcenołczy Za me włfytkę vczynnołczy *RejKup* bb8; *LubPs* B3v marg; *BibRadz I* 3a marg.

niewdzięczność między kim (1): gdy tego Pan nigdy przepuścić nie raczył y między ludem łwoim/ gdy poznawał iáká niewdzyęczność miedzy nimi *RejPos* 215v.

niewdzięczność w kim (3): *BibRadz Is* 1 arg; Niewdzięczność dobroći bożey w obłádzonych. *SarnUzn* F5 marg; *LatHar* 262.

niewdzięczność czyja [= wobec kogo] [w tym: ai poss (3), pron poss (1), G sb (1)] (5): *BielKron* 171v; A nie tylko o niewdzyęczność łwoię/ ále y o niewdzyęczność ludzká záwždy łie gniewáć á zá to káráć raczył. *RejPos* 215v, 194v, 215v [2 r.].

W połączeniach szeregowych (7): A ták dla Páná Bogá nie chcieymy w łobie okázowáć tego nie człowieczeńłkiego okrucieñftwá/ á nie krześciánłkiey niewdzyęczności á nielołści przeciw kołciołowi Bożemu. *LubPs* A5; *BielKron* 201; *RejPos* 106; *RejZwierc* 110; A to łie włzyłtko działo dla przełládowánia zazdrołciwego y niewdzięczności/ á dla złego wyrozumienia/ y płochego rozłádku o vmyłle onych ktorzy co pímmem łwoim ná łwiátko wydawáią. *StryjKron* A6; *SarnStat* 999; *SkarKaz* 6a.

W przeciwstawieniach: »miłość (2), dobroć, dzieka, nagroda, wdzięczność... niewdzięczność« (6): S tego wiedz iij wdzięcznołtz dobrodzyeyftwa/ iełt milému bogu wielmi przyiemná/ a záfie niewdzięcznołtz przykrá. *OpecŻyw* 64; *GórnDworz* Aa4; Ktory łie w tey niecnocie gdy iuż raz záplecie/ Iż łie imie dobroći niewdzięcznością płáćić *HistLan* F3v, D4v; *WujNT przedm* 27; *CzahTr* B4.

W charakterystycznych połączeniach: niewdzięczność człowieka, ludu (5), ludzka (9), mocarstw, narodu, niekrześcijańska, pańska, patronów, polska (2), sprośna, synowska (2), szkodliwa, wielka (5), zła, żydowska (4); niewdzięczność darów (4), dobroci, (z, za) dobrodziejstwa (13), łask, pracy, rady, za uczynności, upominania; niewdzięczność (ku) przeciw(ko) Bogu (5), rodzicom, Zbawicielowi; niewdzięczność od złych; niewdzięczność w Żydziech (2); dozna(wa)ć niewdzięczności (2), nie lubić, mścić się okazanie, skaranie, sromać się, wiarować się; dla niewdzięczności cierpieć (2), karać, odrzucić, potępiony, (wy)tracić (2); cierpieć z niewdzięczności, karać; cierpieć niewdzięczność, hańbić, (po)karać (4), obaczyć (2), odnosić, (p)okaz(ow)ać (11), pomnieć (2), powiedzieć, przekładać, przepuścić, przypominać, ujrzeć, uważać, widzieć, zabaczyć, (po)zn(aw)ać (2), zwyciężyć; na niewdzięczność patrzeć, piecza, skarżyć (uskarzać) (2); o niewdzięczność gniewać się, sądzony; prze niewdzięczność ganić, karać, odrzucony, odstępować, wyzwany; dekret za niewdzięczność (2), karać, karanie (2), odstąpić, plaga (2), pomsta (2), popchnąć, strącić (2), strofować; niewdzięcznością oddawać, utracić; okazować się z niewdzięcznością; za niewdzięcznością odstąpić; w niewdzięczności karać (2), obwinowany, stać.

W charakterystycznych połączeniach przyimkowych: dla niewdzięczności (19), na niewdzięczność (12), o niewdzięczność (3), prze niewdzięczność (8), w niewdzięczności (4), z niewdzięczności (4), za niewdzięczność (20).

Zwroty: »nagradzać niewdzięcznością« (1): O mizerny Kácerzu iákoż to złą odpłatą taką wielką miłość Bożą nágradzałz tą niewdzięcznością *SarnUzn* F5.

»niewdzięcznością płacić« (3): *GórniDworz* Aa4; A przedlię im to oni niewdzięcznością płacą *HistLan* F3v, F3v.

Wyrażenie: »grzech niewdzięczność, niewdzięczności« (3:1): Abowiem Pan Bog zá ten grzech niedbáłości á niewdzięczności ludzkiej/ taką záflepi oczy człowiecze/ iż chocia iáwnie widzieć będą/ thedy nic nie zrozumieią *RejPos* 67; iáko ten grzech niewdzięczność ięft ná wielkiej pieczy v Pána náłzego *RejPos* 215v, 196v [2 r.].

Szeregi: »grzech a niewdzięczność« (1): Słuchayże zá coć to Pan dáie thákowe omylne doktory twoie: Zadna inřza przyczyná nie ięft/ iedno grzech a niewdzięczność twoiá *RejPos* 205v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»niedbáłość a (i) niewdzięczność« [szyk 3:2] (5): *RejPos* 67, 262v, 345; Ale potym poznałz co to ięft wzgárdzić thákiego Pána řwego [...] bo to káždemu takiemu Pan obiecáć raczył/ zá thy řprońne niewdzięczności á niedbáłości iego. *RejZwierc* 259v; *BiałKaz* M3v.

»nienawiść i niewdzięczność« (1): Táka byłá y nienawiść y niewdzięczność Grekow przeciw Rzymřkie⁸⁰ kościołá ludziom *SkarJedn* 255.

»niepilność i niewdzięczność« (1): A kto ma/ będzie mu przyczyniono: kto záfię nie ma (przez niepilność y nie wdźięczność řwoiey [!]) y to co ma/ będzie od niego oddalono *LatHar* 559.

»niewdzięczność i nieposłuszeństwo« (2): y owřzemby nam niewdzięczność y niepořłuszeństwo łácnó przyczytáć možono *BibRadz* *4v; *WujJud* 2v.

»nieprawość i niewdzięczność« (1): Bog mocni ięft mřcićiel ná Niebie ktory się mřcić będzie nieprawořci/ y niewdzięczności/ wářzey *BiałKaz* M3v.

»niewdzięczność a (i) niesprawiedliwość« (2): iż ią dla tey niewdzięczności á dla niesprawiedliwości wálzey dam was polieść obcym narodom *RejZwierc* 236v, 97v.

»niewdzięczność i niezyczliwość« (1): Niedárzył Bog tych pomocy[...] dla niewdzięczności y niezyczliwości ich. *PowodPr* 57.

»niewdzięczność a obraza« (1): przeciw tákiedy niewdzięczności á obrázie Páná Bogá/ wzywa na świádectwo niebá y ziemie *PowodPr* 18.

»niewdzięczność i upor« (1): Ezáiafz háńbi niewdzięczność y vpor w Zydziech. *BibRadz Is* 1 arg.

»niewdzięczność a wzgardzenie (a. wzgarda)« (2): iż thá plagá naczęfciey ná fwiáth przypádáá zá niewdzięczność á zá wzgárdzenie słowá Páníkiego *RejAp* 134v; *CzahTr* A3.

»niewdzięczność a zdrada« (1): Sromáimysię takowyi niewdzięczności a zdrady náczyi/ którzy się prawdy nám wiadomyi wftydziemy *MurzNT* 61.

»niewdzięczność i złość« [szyk 1:1] (2): *BibRadz* *2v; ktore to Zydy dla tey niewdzięczności y złości odrzucił P. Bog/ y pokarał ie w gniewie swoim *SkarKaz* 275b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

W przén (9) : iáko iest rzecz brzydliwa á w wielkim omierzeniu v niego/ niewdzięczność fwiátá tego łáfk a dobrodzyestw iemu nádanych od niego. *RejPos* 321; Ale iad niewdzięczności gdzie fie w kogo wkrádnie/ Trudno go pohámowác wynurzy fie fńádnie. *HistLan* F4; *ModrzBaz* 135v; *StryjKron* A6 [2 r.]; Niewdzięczność mię ludzka potępiłá: Boday fię źle w rychle zápláciłá. *KochFr* 74, 76; *GrochKal* 19; Y pewna to/ co nápiłá Bernard ś. iż niewdzięczność iest głównym nieprzyjácielem łáłki/ y iest zbáwieniu przeciwna. *LatHar* 559.

2. *Niezyczliwość, niechęć* (1) : Bo ielli w káżdym fynu nieod(dawájącym c)álej powinności rodzicom fwym/ go(dno to iest ftr)ofowánia/ y przetho w ohydę do ludzi (przechodzi/ i)áko dáleko then wiefzfey przygány y od wlfzech niewdzięczności odnośić nie ma/ kthory bę(ąc) (wycho)wány *in gremio* Oyczyzny fwey [...] sftáie fie niewdzięcznym iey dobrodziej(ftw)á. *Phil* Bv.

3. *Brak urody, wdzięku; bycie niemiłym; asperitas, durcies, siccitas Mącz; iniucunditas Calep* (4) : *Siccitas orationis*, Niefmáczność/ niewdzięczność. *Mącz* 391b, [18]a, 98a; *Calep* 538a.

Synonimy: 1. *niebacznosc, wzgarda, wzgardzenie*; 2. *niełaska, niemiłość, nieprzyjaźń, odwrocenie*; 3. *niełudzkość, niesmacznosc, srogość, surowość, twardość*.

Cf **BEZWDZIĘCZNOŚĆ**, [NIEWDZIĘCZENSTWO], **WDZIĘCZNOŚĆ**